

Příloha B (CZ) Bibliografie a zdroje podle modulů

1. Péče a demokracie

Základní zdroje

- **My Town in Transition: Rob Hopkins at TEDxExeter [18 minut, k dispozici české titulky]**
<https://www.youtube.com/watch?v=r3L9n20myqk>
Příběh britského města Totnes jasně ukazuje, jak může místní město zahájit transformaci a jak to vypadá v praxi. Ilustruje nadšení, které takové iniciativy mohou vyvolat, a zdůrazňuje jejich sociální rozměr. Projekt je dodnes velmi živý a nedávno oslavil své dvacáté výročí.
- **Institutional Diversity for Resilient Societies [článek, 8 min. čtení, anglicky, ale také k dispozici v chorvatštině, španělštině, holandštině a dalších jazycích]**
<https://www.greeneuropeanjournal.eu/institutional-diversity-for-resilient-societies/>
Post-růstová řešení zahrnují rozmanitější přístup k organizaci společnosti. Tento článek ukazuje, že kromě očekávání řešení od státu nebo trhu může klíčovou roli hrát také sebeorganizované občanstvo (občiny). Tímto posílením institucionální rozmanitosti se města stávají mnohem odolnějšími.
- **The Case for a 4-Day Work Week | Juliet Schor | TED [11 minut] [anglicky, titulky v mnoha jazycích k dispozici, automatický překlad do češtiny]**
<https://www.youtube.com/watch?v=MyVfUaXyyqo>
Péče je vždy otázkou času – to je v dnešní době, kdy lidé musí pracovat spousty hodin, aby si vůbec vydělali na živobytí, skutečný problém. Čas na péči může přinášet duševní klid i čas na regenerační činnosti jak pro sebe tak svou komunitu a své okolí. Navíc i aktivní občanská angažovanost, například účast v sousedském sdružení, vyžaduje čas. Proto si koncept čtyřdenního pracovního týdne zaslouží pozornost, jak přesvědčivě dokládá tato jedenáctiminutová přednáška TED Talk.
- **Contesting Cannibal Capitalism – rozhovor s Nancy Fraserovou [11 minut čtení, v angličtině a němčině]**
<https://zeitschrift-luxemburg.de/artikel/contesting-cannibal-capitalism>
V rozhovoru „Boj proti kanibalskému kapitalismu“ s Nancy Fraser popisuje současný kapitalismus jako inherentně sebedestruktivní, protože při svém

růstu pohlcuje základní pilíře, na nichž stojí – přírodu, pečovatelskou práci, rasově rozdělenou pracovní sílu a demokratické instituce.

- **Manifesto for a caring economy – Commons Network [15 min. čtení]**

„Manifest pro pečující ekonomiku“ je výzvou k péči jako protileku na neoliberalismus. Commons Network (spolupořádající organizace tohoto kurzu garantující tento modul) v něm obhájí regenerativní a zaopatřující ekonomiku, v níž jsou pečující komunity základem skutečně demokratické a udržitelné společnosti.

Jak chceme žít a o koho se chceme starat? Co je pro nás důležité? Tento manifest volá po změně perspektivy. Individuální úspěch, nebo kolektivní blaho? Konkurence, nebo spolupráce? Kontrola, nebo důvěra?

Základní materiály o deliberativní demokracii (vyberte jednu z níže uvedených možností):

- **Podcast: Deliberative democracy: Is it time to let citizens decide policy? [angličtina, 31 minut]**

<https://www.instituteforgovernment.org.uk/podcast/inside-briefing/deliberative-democracy-citizens-decide-policy>

Pozoruhodná a upřímná diskuse o deliberativní demokracii. Slovy samotného podcastu:

„Dělají ti správní lidé správná rozhodnutí o vaší budoucnosti? Jak političky a politici skutečně vědí, co si myslíte o velkých otázkách, kterým země čelí? A je zaškrtnutí políčka jednou za pět let opravdu dostatečným způsobem, jak našemu zastupitelstvu sdělit, co od nich očekáváte? Možná ne.“

- **[Článek: Brussels Citizens' Assembly on Climate](#) [anglicky, 10 minut čtení]**

Pokud byste si chtěli přečíst o občanském shromáždění v praxi, tento článek se zabývá prvním stálým občanským shromážděním na téma klimatu na světě, které již několik let funguje v Bruselu. Zkoumá, jak je shromáždění organizováno, jakým výzvám čelí a jak je lze řešit.

- **Podcast: Eva Rovers over een burgerberaad voor klimaat [holandsky, 53 minut]**

<https://dezwijger.nl/nieuws/podcast-98-eva-rovers>

V tomto podcastu hovoří Annick van Rinsum s Evou Rovers: autorkou, biografkou a kulturní historičkou a zastávkyní občanského shromáždění o klimatu. Hovoří o tom, co občanská shromáždění mohou nabídnout naší demokracii a jaké jsou požadavky pro jejich úspěšné fungování, o občanském shromáždění o klimatu v Nizozemsku.

- **Český web: Občanská shromáždění**

<https://obcanske-shromazdeni7.webnode.page/>

Český web věnovaný tématu občanských shromáždění, najdete na něm i

detailní návody, co je konkrétně zapotřebí k jeho uspořádání, či seznamy všech již uskutečněných občanských shromáždění a spoustu dalších podkladů, do kterých je možné se ponořit. Web je zatím v provizorním fungování.

Rozšířená četba

Veřejné politiky a konkrétní příklady z praxe:

- **Report: The results are in: The UK's four-day week pilot**
<https://autonomy.work/wp-content/uploads/2023/02/The-results-are-in-The-UK-s-four-day-week-pilot.pdf>
Zpráva o pilotním projektu čtyřdenního pracovního týdne ve Velké Británii ukazuje, že zkrácení pracovní doby na čtyři dny při zachování plné výše příjmu vedlo k udržení nebo zvýšení produktivity a zároveň k výraznému zlepšení pohody zaměstnanectva, jejich udržení a spokojenosti v práci. Zpráva poskytuje silnou a na důkazech založenou podporu pro širší zavedení kratších pracovních týdnů bez negativního dopadu na obchodní výsledky.
- **“Social Cooperatives – A Democratic Co-production Agenda for Care Services in the UK”**
https://library.uniteddiversity.coop/Cooperatives/Multi-Stakeholder_Co-ops/Social_Co%20%ADoperatives-a_Democratic_Co-production_Agenda_for_Care_Services_in_the_UK.pdf
Tato zpráva nastiňuje praktický a demokratický program pro rozvoj sociálních družstev ve Velké Británii se zaměřením na pečovatelské a zdravotní služby. Zdůrazňuje spolupráci a potenciál sociálních družstev transformovat poskytování péče.
- **The caring city? A critical reflection on Barcelona's municipal experiments in care and the commons**
https://pure.manchester.ac.uk/ws/portalfiles/portal/297957312/The_caring_city_A_critical_reflection_on_Barcelona_s_municipal_experiments_in_care_and_the_commons.pdf
Tento článek poskytuje komplexní a kritickou analýzu toho, jak Barcelona en Comú (BeC), progresivní municipalistické hnutí ve španělské Barceloně, pokusilo přerámovat péči na kolektivní, demokratickou odpovědnost. Zkoumá, jak jsou tyto iniciativy v souladu s principy občin, a nabízí feministickou a solidární alternativu k tržně orientovaným i státocentrickým modelům péče. Autorský tým kriticky hodnotí omezení těchto experimentů, včetně otázek

souvisejících s financováním, škálovatelností a potřebou širší systémové změny.

- **Publication: Living Well on a Finite Planet: Building a Caring World Beyond Growth**

<https://www.commonsnetwork.org/wp-content/uploads/2022/05/Building-a-Caring-World-Beyond-Growth-Full-Report-Commons-Network-2021.pdf>

Publikace seznamuje čtenářstvo s klíčovými rysy nerůstového narativu a zkoumá, co se můžeme naučit od rostoucího hnutí sebeorganizujících se pečujících občanských kolektivů – nebo občin –, které modelují různé aspekty nerůstu. Publikace ukazuje, že nerůst představuje vizi světa, který se již rodí na místech, kde praktiky občinace (viz Slovník) vzkvétají.

Hlubší ponor: akademické články a knihy

- **Akademický článek: Commoning Care: Feminist Degrowth Visions for a Socio-Ecological Transformation**

Corinna Dengler & Miriam Lang

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13545701.2021.1942511>

Tento článek otevírá debatu mezi feministickými a dekoloniálními feministy a feministkami a aktivistkami a aktivisty, kteří se zabývají nerůstem a tím, jak lze organizovat péči v nerůstových společnostech, jež usilují jak o rodovou spravedlnost, tak o ekologickou udržitelnost. Navrhuje intersekcionalní rámec, který zohledňuje rod, rasu, třídu, vztahy mezi společností a přírodou a kolonialitu jako strukturování mocenských vztahů. Zároveň varuje, že pokud dekomodifikace (viz Slovník) péče nebude navržena intersekcionalním a transformativním způsobem, může to být proti feministickým principům, protože by to mohlo vést ke zvýšení množství neplacené práce žen v domácnosti. Diskuse čerpá z teoretické a praktické práce v oblasti péče od výzkumnictva a aktiviststva z globálního Jihu a Severu.

- **Kniha: Dare to Care**

<https://gef.eu/publication/dare-to-care/> [volné pdf, k dispozici v angličtině, polštině, turečtině, řečtině, srbštině a němčině (epub)]

Tato brožura nabízí intenzivní kurz ekofeminismu inspirovaný lidmi a hnutími z celého světa. Tyto lekce nám mohou pomoci vybudovat „ekonomiku péče“ v Evropě i mimo ni.

Demokracie

Veřejné politiky a příklady z praxe:

- **Video: Climate Citizen Assembly:**

<https://www.knoca.eu/climate-assemblies#what-is-a-climate-assembly> Krátké video, které vysvětluje, co znamená občanské shromáždění pro klima.

- **Novinový článek: The Guardian – „Transparentnost a spravedlnost“:**
irští čtenáři o tom, proč občanské shromáždění fungovalo
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jan/22/irish-readers-citizen-s-assembly-worked-brexite>
Zkušenosti lidí v Irsku s tím, proč realizované občanské shromáždění fungovalo.
- **Federation for Democracy and Innovation (FIDE)**
<https://www.fide.eu/research-documentation>
FIDE shromažďuje nejlepší dostupné výzkumy a funguje jako dokumentační centrum pro všechny aspekty deliberativních demokratických procesů a občanských losování. Provádí také vlastní výzkum a vydává výzkumné práce, politické zprávy a další publikace, aby informovala volené zastupitelstvo, vládní úřednictvo a veřejnost o výsledcích.
- **Knowledge Network On Climate Assemblies (KNOCA)**
<https://www.knoca.eu/>
Tato evropská síť sdílí osvědčené postupy v oblasti navrhování a realizace klimatických shromáždění a na svých webových stránkách poskytuje mnoho zdrojů, včetně briefingů a zaznamenaných webinářů.
- **Článek: Community Economies: Reframing Wealth Building**
<https://www.resilience.org/stories/2024-01-11/community-economies-reframing-wealth-building/>
V článku Komunitní ekonomiky: Nový pohled na budování bohatství Thomas Klaffke tvrdí, že tradiční systémy budování bohatství soustřeďují moc a rozhodování do rukou několika málo lidí, čímž podkopávají moc společnosti. Ukazuje, že Budování komunitního bohatství (viz Slovník) demokratizuje ekonomický život tím, že zakotvuje zdroje, investice a rozhodování v místních komunitách, posiluje společenskou solidaritu a umožňuje občanstvu kolektivně utvářet ekonomické priority.
- **Šest způsobů, jak demokratizovat plánování měst - Umožnění prosperujících a zdravých měst**
<https://www.demnext.org/uploads/Six-ways-to-democratise-city-planning-Enabling-thriving-and-healthy-cities.pdf>
Kdo tato rozhodnutí činí a jak jsou činěna, má velký význam. Tvrdíme, že „kdo“ a „jak“ rozhoduje o urbanistickém plánování se musí změnit. Abychom mohli žít v prosperujících a zdravých městech, navrhujeme šest možných způsobů, jak podnítit systémové změny, které mohou demokratizovat řízení rozhodnutí o urbanistickém plánování prostřednictvím občanských shromáždění a souvisejících participativních přístupů.

Hlubší ponor: akademické články, knihy a další zdroje

- **Akademický článek: Citizens Assembly Members Call for Sufficiency and Regulation**

<https://wupperinst.org/en/a/wi/a/s/ad/8271/>

Jonas Lage a kol. porovnávají národní klimatické plány několika evropských zemí s návrhy občanských shromáždění pro klima a docházejí k závěru, že návrhy občanů jsou mnohem dalekosáhlejší a častěji vycházejí z principu dostatečnosti. Tento výzkum také ukazuje, že klišé, že „občané nechtějí klimatické regulace“, není pravdivé.

- **Esej: End Times Fascism, Naomi Klein & Astra Taylor**

<https://www.theguardian.com/us-news/ng-interactive/2025/apr/13/end-times-fascism-far-right-trump-musk>

V knize The Rise of End Times Fascism („Vzestup fašismu na konci časů“) Naomi Klein a Astra Taylor odhalují nově se objevující autoritářskou ideologii, která spojuje krajně pravicový populismus, náboženský fundamentalismus a apokalyptický techno-libertarianismus. Ukazují, jak elity jako Trump a Musk propagují „města svobody“ a rétoriku přežití, prosazují vizi společnosti, která zásadně odmítá demokratické instituce a kolektivní odpovědnost ve prospěch zisku a neomezeného kapitalismu. Autorky volají po kolektivním odporu, který by byl zakořeněný v solidaritě, lidských právech a ochraně životního prostředí, aby tak bránil samotnou demokracii.

Naomi Klein tyto myšlenky jasně vysvětluje také v tomto rozhovoru pro Democracy Now: <https://www.youtube.com/watch?v=XtYSyb6fCxo>

- **Kniha: David Van Reybrouck - Against Elections**

Kniha Davida Van Reybroucka Against Elections: The Case for Democracy challenges („Proti volbám: Případ pro demokracii“) zpochybňuje konvenční přesvědčení, že volby jsou základním kamenem demokratického vládnutí. Van Reybrouck místo toho prosazuje systém známý jako losování – výběr zastupitelstva prostřednictvím loterie – jako prostředek k oživení demokratické participace a reprezentace.

- **[Holandsky] Kniha: Nu is het aan ons! – Eva Rovers**

V této stručné knize Eva Rovers jasně diskutuje problémy, kterým čelí naše současná demokracie, a vysvětluje, proč je deliberativní demokracie slibnou inovací pro posílení naší demokracie. V září 2025 navíc vyšla její nová kniha Waarom we politiek niet alleen aan politici kunnen overlaten: Pleidooi voor een Derde Kamer (Proč nemůžeme politiku nechat jen na politických a politicích)

Další zdroje ve španělštině:

- **[Entrevistamos a Yayo Herrero](#)**

Yayo je jednou z předních španělských ekofeministických myslitelů. Její slova, prodchnutá pedagogikou a znalostmi, vzbuzují naději na ekologickou a

sociální transformaci. Yayo je antropoložka, zemědělská inženýrka, profesorka a aktivistka, spoluautorka více než dvaceti knih a členka organizací Ecologists in Action a Fuhem Foundation.

V tomto videu (s titulky v angličtině a francouzštině) vysvětluje pojem ekofeminismus a jeho historii, myšlenky ekologie a vzájemné závislosti, péče a toho, jak udržet život tím, že jej postavíme do centra pozornosti.

- [Cristina Carrasco. El cuidado como bien relacional: hacia posibles indicadores. Papeles de relaciones ecosociales y cambio global, č. 128, s. 49-60.](#)

Shrnutí: V posledních desetiletích vedly kritické pohledy k rostoucímu zájmu o vývoj alternativních přístupů, které se více zaměřují na blahobyt, životní podmínky a dobré životní podmínky. Tyto přístupy zdůrazňují mimo jiné význam mezilidských vztahů v tomto dobrém životě, tzv. „vztahových statků“ (relational goods). Tyto statky nejsou ani veřejné, ani soukromé, ale jsou nezbytné pro individuální a společenský život.

- [Nuria del Viso a Mateo Aguado, „Lazos procomunitarios para navegar la multicrisis ecosocial“. Papeles de relaciones ecosociales y cambio global, č. 161, 2023, s. 91–103.](#)

Shrnutí: Text zkoumá a zdůrazňuje adaptivní schopnost jednotlivců a komunit organizovat se a poskytovat kolektivní reakce na ochranu před významnými současnými ekosociálními výzvami. Po prozkoumání neindividualistických představ o osobnosti člověka přítomných v jiných kulturách se zaměřuje na kolektivní reakce na ochranu, které se objevily během pandemie COVID-19 a v současné době se vyskytují v reakci na změnu klimatu.

Další zdroje v češtině:

- [Anika Chalupská. Do plánování města musí mluvit nejmladší i nejstarší. Jihlava ukazuje cestu, \(2023\) Deník Referendum](#)

Veřejnost přináší do procesu plánování podoby města jedinečné zkušenosti. Jestliže je obtížné ji do procesu zapojit, není to chyba obyvatel, ale neschopnosti úřadů. Jak vypadá úspěšný participativní proces v Jihlavě?

- [Moudrá města. Občanské sněmy: participativní nástroj pro udržitelnou budoucnost měst a obcí \(2023\)](#)

V občanském sněmu nejde o náhodná rozhodnutí. Naopak, oproti dalším participačním nástrojům je zde kladen důraz na učení. Jde o rozhodnutí, která kombinují nadprůměrné znalosti s místní zkušeností a zájmem.

2. Energie

Základní zdroje

- **[REPORT]** [Tato zpráva](#) předkládá seznam osvědčených postupů v oblasti energetické transformace obcí se zaměřením na následující nástroje: koordinace na úrovni obcí; demokratické veřejné vlastnictví; participativní správa a řízení; spolupráce mezi veřejnými a místními subjekty; kolektivní tvorba znalostí; budování kapacit obcí; spolupráce a obnova napříč různými úrovněmi; a spravedlivá transformace napříč venkovem a městy. (20 minut)
- **[VIDEO]** [Fostering innovation through sufficiency – Yamina Saheb](#)
Toto video představuje koncept dostatečnosti a jeho definici podle přispěvatelstva zpráv IPCC, které jej formulovalo jako cestu k životu v planetárních mezích při zajištění lidských potřeb. Přednášející zdůrazňuje, jak lze dostatečnost využít k řešení nerovností a k dosažení inkluzivní energetické transformace. (25 minut, možnost zapnout strojový překlad do češtiny)
- **[PODCAST]** [“Doing the right things the right way” – How to holistically plan for sufficiency and renewable energy](#)
Host: **Mashael Yazdanie**
Tento podcast přináší rozhovor s inženýrkou a výzkumníčkou Mashael Yazdanie o její kariéře a cestě k obnovitelné energii a navrhování energetických systémů. Zejména od 60. minuty diskutuje o konceptu dostatečnosti a o tom, jak může přesahovat rámec energetické účinnosti a vést k holistickému návrhu systémů, které poskytují vysokou úroveň blahobytu a respektují planetární meze. (1,5 hodiny)
- **[VIDEO]** [Zjistěte, jak se město Brusel snaží snížit své přímé a nepřímé emise](#) (17 minut, možnost zapnout strojový překlad do češtiny)

Rozšířená četba

- **[VIDEO]** [Inspirujte se skupinami z různých částí USA, které od základů budují budoucnost energetických družstev](#). (2 minuty)
- **[AKADEMICKÝ ČLÁNEK]** [The key role of sufficiency for low demand-based carbon neutrality and energy security across Europe \(Wiese et al., 2024\)](#)
Tento článek stručně vysvětluje výhody přístupu k energetické transformaci, pokud je založený na principu dostatečnosti. Autorský tým zdůrazňuje, že opatření zaměřená na dostatečnost povedou k mnohem většímu snížení celkové poptávky po energii, což usnadní a urychlí dosažení energetické transformace. Rovněž upozorňuje, že bez takových opatření je transformace ohrožena. (10 minut)

- **[VIDEO]** [Pobřežní město Burgas snižuje spotřebu energie a spolupracuje s obyvatelstvem na řešení energetické chudoby prostřednictvím renovace bytového fondu.](#) (16 minut)
- **[AKADEMICKÝ ČLÁNEK]** [Increasing wellbeing through energy demand reduction for net zero: Citizen perceptions of co-benefits of local measures \(Mininni et al., 2024\)](#)
Tento článek popisuje, jaké mohou být přínosy snižování energetické spotřeby pro blahobyt obyvatel a jak veřejnost tyto přístupy ke snižování emisí vnímá. Je užitečným základem pro podporu argumentů o důležitosti post-růstu. (15 minut)
- **[AKADEMICKÝ ČLÁNEK]** [Providing decent living with minimum energy: A global scenario \(Millward-Hopkins et al., 2020\)](#)
Komplexní text, který popisuje, jak lze globálně zajistit energetickou dostatečnost. (10 minut)
- **[REPORT]** [Reclaiming Energy](#)
Tato zpráva popisuje, jak by mohl vypadat integrovaný veřejný energetický systém a jak by taková koordinace mohla zajistit energetickou transformaci na principech spravedlnosti a rovnosti. Zpráva shrnuje případové studie z celého světa a ukazuje, jak se demokratická energetická transformace uskutečňuje napříč různými zeměmi. (dlouhé čtení)

Další zdroje ve španělštině

- **[ČLÁNEK]** [Pablo Cotarelo – „Comunidades energéticas: desarrollo de una alternativa real“](#)
Papeles de relaciones ecosociales y cambio global, č. 159, s. 123–135, 2022.
Shrnutí: Energetické komunity představují velmi užitečný nástroj pro rozšiřování energetické udržitelnosti díky kombinaci různorodého aktérstva, které vyvíjí projekty v různých energetických odvětvích. Stále mají čas stát se skutečnou alternativou v otázkách územní rovnováhy a přerozdělování bohatství.
- **[ČLÁNEK]** [Jorge Riechmann – „Autolimitarnos para que pueda existir el otro. Sobre energía y transiciones ecosociales“](#)
Papeles de relaciones ecosociales y cambio global, č. 156, s. 11–25.
Shrnutí: Článek přezkoumává údaje o spotřebě energie a materiálů pro obnovitelné zdroje a o tom, co by bylo nutné k nahrazení fosilních paliv. Výsledek zpochybňuje optimistické předpoklady zelené transformace i některé iluze levice a ukazuje, že ke zvládnutí ekosociální krize je nevyhnutelné omezení materiální sféry.
- **[PODCAST]** [Energíe a komunitní soběstačnost – Carne Cruda / Amigos de la Tierra](#)
V tomto podcastu, vytvořeném ve spolupráci s organizací Friends of the

Earth, zjistíte, co je komunitní energetika a jak se můžeme organizovat, abychom získali kontrolu nad svými účty za elektřinu. Podcast představuje Koalici komunitní energie a iniciativu „Zapněte komunitní energii“ (Turn on Community Energy) ve Španělsku a diskutuje konkrétní projekty, které usilují o energetickou nezávislost.

Další zdroje v češtině

- **[ČLÁNEK]** [Energetická komunita jako řešení energetické chudoby](#)
Tématu důležitosti energetických komunit nejen pro řešení energetické chudoby se v Česku věnuje například organizace Re-set. Text je dobrým vstupem do problematiky v českém kontextu.
- **[ČLÁNEK]** [Energetická družstva: budoucnost udržitelné a sociální energetiky?](#)
Příklady úspěšného energetického družstevnictví ze Španělska.
- **[REPORT]** [Teplo v našich rukou](#)
Text se věnuje významu veřejného a komunitního vlastnictví při řešení krize bydlení a energetické chudoby. Ukazuje, jak lze prostřednictvím demokratické a solidární ekonomiky současně řešit environmentální i společenské problémy.

3. Bydlení

Základní zdroje

- Kapitola knihy: [Urban housing: An overview of strategies for social-ecological transformation in the field of urban housing \(In: Degrowth & Strategy\)](#), s. 219–233: Tento text zkoumá řadu strategií, včetně zahušťování, renovace, dekapitalizace a občinace, pro uplatnění post-růstových principů na oblast dostupnosti a udržitelnosti bydlení.
Následně se knižní kapitola zabývá progresivní sociálnědemokratickou bytovou politikou Vídně v meziválečném období (1919–1934). Ukazuje, jaké nástroje město využilo k tomu, aby umožnilo bydlení širokým vrstvám obyvatelstva, jež z těchto opatření ve Vídni čerpá dodnes.

Rozšířená četba

Veřejné politiky

- **Housing in a Climate-Neutral Europe (pp. 17–20)**
[\[Přečíst zprávu\]](#)
Tato část nabízí dílčí mapování politik, které umožňují spravedlivé, s cílem 1,5

°C slučitelné způsoby bydlení. Zdůrazňuje potřebu systémové soudržnosti politik, aby se klimatické cíle sladily se sociální spravedlností.

- **A Societal Transformation Scenario for Staying Below 1.5 °C** (pp. 47–50)

[\[Přečíst zprávu\]](#)

Nastiňuje klíčové politiky týkající se bydlení v rámci širšího rámce společenské transformace, jehož cílem je udržet globální oteplování pod 1,5 °C. Zdůrazňuje princip dostatečnosti, přerozdělování a inovace ve správě.

- **Retrofit Our Homes to Tackle Multiple Crises / Retrofitting Homes for Net Zero**

[\[Přečíst článek\]](#)

Tvrdí, že rozsáhlá renovace stávajícího fondu — namísto nové výstavby — je zásadní pro snížení emisí, omezení nákladů na energii a zlepšení zdravotních výsledků. Zahrnuje [zjištění z vyšetřování britského parlamentu](#) o dosažení uhlíkově neutrálního bydlení.

Příklady z praxe

- **Podcast: ‘Degrowth’ Gains a Foothold in Barcelona and Support Internationally** (47 min)

[\[Poslechnout si podcast\]](#)

Zkoumá, jak jsou v Barceloně uplatňovány principy post-growth. Nabízí konkrétní příklady municipálního experimentování a bohatou debatu o narrativech pro systémovou transformaci.

- **Video: Vienna’s Radical Idea? Affordable Housing for All (13 min) / The Social Housing Secret: How Vienna Became the World’s Most Livable City** (*The Guardian*)

[\[Podívat se na video\]](#) / [\[Přečíst článek\]](#)

Ukazuje, jak dlouhodobé angažmá Vídně ve veřejném bydlení přináší dostupnost, kvalitu a sociální začleňování. Představuje městský družstevní model jako úspěšnou alternativu k tržně řízenému bydlení.

- **Vienna Launched a Public Housing Revolution in the 1920s**

[\[Přečíst článek\]](#)

Poskytuje historický kontext vídeňské „bytové revoluce“, sleduje kořeny systému sociálního bydlení a jeho trvalý vliv na spravedlivý rozvoj měst.

- **Housing Commons**

[\[Navštívit web\]](#)

Přináší inspirativní příklady ne-extraktivních a na „commons“ založených modelů bydlení, které upřednostňují kolektivní vlastnictví a demokratickou správu před ziskem.

- **The Community Land Trust (Stadtbodenstiftung) in Berlin – Turning Land into Commons**

[\[Přečíst článek\]](#)

Představuje princip community land trust (CLT) na příkladu berlínské iniciativy Stadtbodenstiftung a ukazuje, jak lze půdu vyvázat ze spekulací a spravovat ji jako sdílený zdroj.

- **Webinar & Video: [Municipal–CLT Partnerships that Produce and Preserve Affordable Homeownership](#) (63 min)**

[\[Podívat se na video\]](#)

Popisuje praktické zkušenosti se spoluprací mezi městy a CLT, které zajišťují dostupnost bydlení a posilují komunitní kontrolu.

- **The Future is Public – Towards Democratic Ownership of Public Services (Executive Summary, pp. 11–26)**

[\[Přečíst zprávu\]](#)

Zkoumá přínosy **remunicipalizace** a veřejného vlastnictví pro demokratické, sociálně spravedlivé a ekologicky udržitelné služby — včetně bydlení.

Hlubší průzkum: akademické články

- **A Home for All Within Planetary Boundaries**

[\[Přečíst článek\]](#)

Analyzuje, jak lze naplnit potřeby bydlení v Anglii, aniž by byly překročeny klimatické a biodiverzitní limity. Zpochybňuje růstově orientovaný paradigmat bydlení a prosazuje plánování založené na principu dostatečnosti.

- **Capital Sequestration – Degrowth through Investing in Community-Led Transformations of Provisioning Systems**

[\[Přečíst článek\]](#)

Navrhuje komunitně vedené bydlení jako klíčovou strategii nerůstu, která přeměrovává finanční toky od extrakce k sociálnímu a ekologickému blahobytu.

- **Breaking the Housing–Finance Cycle – Macroeconomic Policy Reforms for More Affordable Homes**

[\[Přečíst článek\]](#)

Zkoumá, jak finanzializace podporuje nedostupnost bydlení, a předkládá makroekonomické reformy, které mají znovu sladit bydlení s veřejným zájmem namísto spekulace.

Další zdroje ve španělštině

- **Video: Barcelona Housing Cooperative – *La Borda***

[\[Podívat se na video\]](#)

Představuje průkopnickou barcelonskou družstevní iniciativu La Borda — kolektivně vlastněný a demokraticky spravovaný bytový projekt, který nabízí dostupné bydlení a zároveň zpochybňuje spekulace s nemovitostmi. (Titulky EN, FR a ES)

- **Irene Escorihuela Blasco – “El derecho a la vivienda frente a la financierización y el turismo masivo: experiencias internacionales”**

[\[Přečíst článek\]](#)

Zkoumá, jak finančializace a masový turismus ohrožují právo na bydlení tím, že z něj činí vysoce výnosné finanční aktivum. Analyzuje globální procesy extrakce renty, které zvyšují ceny bydlení a vytlačují dlouhodobé obyvatele. *Papeles de relaciones ecosociales y cambio global*, n^o, pp. 61–70, 2019.

- **Plataforma de Afectados por la Hipoteca (PAH) – “Resistencia y esperanza frente a la crisis de la vivienda”**

[\[Přečíst článek\]](#)

Popisuje, jak hypoteční a exekuční krize ve Španělsku vedla ke vzniku PAH, grassroots hnutí odporu a vzájemné pomoci. Zdůrazňuje transformační potenciál kolektivní akce při prosazování bydlení jako společenského práva. *Papeles de relaciones ecosociales y změnía global*, n° 168, 2024, pp. 98–107.

- **Podcast: Entrepattios – Collective Housing in Madrid**

[\[Poslechnout si podcast\]](#)

Představuje příběh *Entrepattios*, nespekulativního bytového družstva v Madridu, kde 17 rodin spoluvlastní a společně spravuje své domovy, platí pod tržní cenou a podporuje sdílené prostory i komunitní pohodu.

Další zdroje v češtině

- **Text: 7 mýtů o bydlení**

[\[Přečíst text\]](#)

Analyzuje rozšířené mýty o bydlení v českém prostředí, které dominují veřejné debatě, přestože nejsou podloženy daty, a podporuje porozumění bydlení založené na důkazech.

- **Dostupné a dekomodifikované bydlení ve Vídni**

[\[Přečíst zprávu\]](#)

Stručně shrnuje klíčové přínosy vídeňského modelu bydlení pro post-růstové městské politiky a ukazuje, jak může dekomodifikované, dostupné bydlení podporovat sociální i ekologickou udržitelnost.

- **Vídeň – systém bydlení, který obdivuje celý svět, berou místní jako něco úplně normálního**

[\[Přečíst článek\]](#)

Publicistický přehled s infografikami ukazující, proč je vídeňský systém bydlení celosvětově obdivován a zároveň místně vnímán jako běžná samozřejmost — s důrazem na jeho dlouhodobý úspěch v oblasti sociálního bydlení.

- **Web o participativním bydlení**

[\[Navštívit web\]](#)

Zkoumá možnosti komunitního a participativního bydlení v českém kontextu a

ukazuje, jak spolupráce a kolektivní vlastnictví mohou zlepšit dostupnost a udržitelnost.

4. Jídlo

Základní zdroje

- Journal article: Giuseppe Feola, "Postgrowth food systems: critique, visions, pathways", *Degrowth Journal*, Volume 3 (2025), 00278, <https://www.degrowthjournal.org/publications/2025-01-27-postgrowth-food-systems-critique-visions-pathways/>

Ačkoli se tento článek nezaměřuje výhradně na městské kontexty, poskytuje klíčové koncepční rámce pro přehodnocení potravinových systémů ve městech nad rámec ekonomického růstu. Zprvé nabízí důkladnou kritiku produktivistických potravinových systémů a zdůrazňuje jejich ekologické a sociální dopady. Zadruhé nabízí alternativní vize, které upřednostňují dostatečnost, environmentální spravedlnost a potravinovou suverenitu v rámci planetárních hranic. Zatřetí navrhuje konkrétní cesty přechodu, které zahrnují nejen iniciativy zdola (jako je městské zemědělství, komunitou podporované zemědělství, potravinová suverenita), ale také účast různých aktérů (občanstva, komunit, vlád) a zdůrazňuje potřebu demokratizovat zásobovací a zajišťovací systémy.

Rozšířená četba

Veřejné politiky

- **[Report]** Manual on the Integration of Cultivated Biodiversity in Local Organic and Agroecology oriented Food Policies, Deliverable 6.2 from EU project LiveSeeding, 2005. <https://zenodo.org/records/15914176>

Příručka poskytuje evropským komunálním úředníkům a tvůrkyním politik vodítka k podpoře udržitelných, zdravých a spravedlivých místních potravinových systémů prostřednictvím transformativních politik založených na agroekologii a biodiverzitě. Je rozdělena do tří kapitol a zabývá se negativními dopady globalizovaných potravinových systémů, rolí obcí v agroekologické transformaci a 32 praktickými příklady z projektu EU LiveSeeding.

- **[Video]** How can we change our food systems? Integrated Food Policy (2 minutes)

<https://www.youtube.com/watch?v=Np1Vo88313I>

Toto video shrnuje hlavní sociální a environmentální náklady spojené s potravinovými systémy a klíčovou příčinu rozporů mezi politikami ovlivňujícími

potravinové systémy. Naopak navrhuje potřebu integrovaného vytváření potravinové politiky za účelem dosažení udržitelných potravinových systémů.

- **[Video]** ¿What is agroecology? (subs en ES). 2 minutes
https://www.youtube.com/watch?v=JuL8cM_jhWQ&list=PL0pDKBoKM0cIMLP_EGrCSJdcji89JE7bbv&index=7

Toto krátké video shrnuje myšlenku agroekologie jako alternativního způsobu organizace potravinových systémů oproti globálnímu intenzivnímu zemědělství; zemědělství v souladu s přírodou, nikoli proti ní, založené na místních komunitách a rozmanitosti, jako způsob vytváření místní odolnosti.

- **[Akademický článek]** Sanz-Cañada, J.; Sánchez-Hernández, J.L.; López-García, D., “Reflecting on the Concept of Local Agroecological Food Systems”. Land 2023, 12, 1147. <https://www.mdpi.com/2073-445X/12/6/1147>
Tento článek analyzuje koncept místních agroekologických potravinových systémů z teoretického a politického hlediska a zkoumá jejich potenciál pro relokizaci potravin, posílení sociálních sítí a přechod k udržitelnějším a demokratičtějším modelům. Je užitečný pro pochopení toho, jak může agroekologie sloužit jako základ pro post-růstové alternativy v městském a příměstském prostředí.
- **[Report]** MUFPP (2025), WATER AND FOOD NEXUS. A key nexus for urban food policies
https://www.milanurbanfoodpolicypact.org/wp-content/uploads/2025/03/2603_MUFPP-REPORT-ACQUA.pdf

Tato zpráva zdůrazňuje vodu jako kritický zdroj pro udržitelné městské potravinové systémy, který propojuje přístupnost, zdraví, spravedlnost a odolnost vůči změnám klimatu. Zdůrazňuje, že města čelí rostoucím výzvám, jako je znečištění, nadměrné využívání a klimatická variabilita, které vyžadují integrovanou správu vody a potravin. Zpráva vyzývá k inkluzivním politikám, efektivnímu a spravedlivému využívání vody, udržitelnému městskému zemědělství a přírodním řešením, která zajistí odolné a spravedlivé městské potravinové systémy.

- **[Článek]** Carolina Yacamán, “Tres claves para la transición agroalimentaria: decrecimiento, agroecología y políticas urbanas alimentarias”, Papeles de relaciones ecosociales y cambio global, nº 161, 2023, pp. 67-78,
https://www.fuhem.es/papeles_articulo/tres-claves-para-la-transicion-agroalimentaria-decrecimiento-agroecologia-y-politicas-urbanas-alimentarias/

Text identifikuje dopady současného průmyslového zemědělsko-potravinářského systému, zejména na životní prostředí a jeho významný podíl na změně klimatu. Přehledně shrnuje hlavní teoretické myšlenky pro přechod k jinému udržitelnému a spravedlivému modelu, který zajistí potravinovou suverenitu, jakož i nezbytné veřejné politiky a odpovídající postupy, z nichž některé již občané a občanky na různých místech zavedli.

- **[Video - subs in ES]** Carolyn Steel at TEDxDanubia (2011), “Sitopia: Thinking Through Food”:
<https://www.youtube.com/watch?v=aLOHsc86lkc&t=1s>
 V této přednášce TED Talk Carolyn Steel vysvětluje, jak je historie měst spjata se zemědělstvím, nicméně industrializace a globální trh narušily rovnováhu mezi venkovskými a městskými oblastmi a externalizovaly skutečné náklady na potraviny. Tváří v tvář tomuto neudržitelnému modelu navrhuje, abychom místo přemýšlení pouze o tom, jak nakrmit svět, zvážili, jaký druh společnosti chceme prostřednictvím našich potravinových systémů budovat.

Konkrétní příklady z praxe

- **[Video - subs in EN, ES, FR]** Agroecology Grassroots Solutions to Global Crises (7 minutes)
<https://www.youtube.com/watch?v=uqflnrTfs-U>
 V tomto videu Agroecology Fund zemědělci a zemědělkyně z celého světa sdílejí své zkušenosti s agroekologií, která je zároveň vědou, praxí i hnutím podporujícím potravinovou suverenitu, sociální spravedlnost a odolnost tváří v tvář globálním krizím. Jejich svědectví zdůrazňují, jak tento přístup brání práva, chrání biologickou rozmanitost a buduje spravedlivější a inkluzivnější potravinové systémy, přičemž ženy a mladí hrají ústřední roli v prosazování změn.
- **[Novinový článek]** Tanya Zerbian, Daniel López-García. 2024. Navigating agroecological urbanism: examining linkages and interdependencies within alternative food networks. *Frontiers in Sustainable Food Systems*.
<https://www.frontiersin.org/journals/sustainable-food-systems/articles/10.3389/fsufs.2024.1375128/full>
 Tento článek zkoumá konkrétní případy Prestonu (Velká Británie) a Vitoria-Gasteiz (Španělsko) s cílem prozkoumat výzvy, kterým čelí alternativní potravinové sítě při sjednocování se pod společným rámcem „agroekologického urbanismu“. Identifikuje tři hlavní překážky: rozdíly ve vizi mezi iniciativami zaměřenými na přístup k potravinám a iniciativami orientovanými na ekologickou udržitelnost, omezené využívání vzdělávání jako spojovacího článku a nejisté ekonomické zdroje, které brání spolupráci. Závěrem uvádí, že překonání těchto rozporů vyžaduje integrativní socioekologické narativy a větší institucionální podporu pro posílení spolupráce a odolnosti v městském měřítku.
- **[Video]** Raj Patel: Food sovereignty A critical dialogue (7 minutes)
<https://www.youtube.com/watch?v=BPWdlkvvJgA>
 Raj Patel zde vysvětluje svůj názor na potravinovou suverenitu, její význam a roviny, a diskutuje s dalšími vědkyněmi a vědci o tomto pojmu a jeho

politickém rozměru, zejména na příkladu organizace Via Campesina, v rámci debaty pořádané Programem agrárních studií Yaleovy univerzity ve spolupráci s různými organizacemi, mezi nimiž je i Transnational Institute.

- **[Video ve španělštině]** Webinar 'El papel de las organizaciones sociales en las políticas alimentarias locales. Red de Municipios por el Agroecología: <https://www.municipiosagroeco.red/webinario-cos-mar24/> (112 minutes)
Webinář (první ze tří dílů), jehož cílem je informovat celou síť měst pro agroekologii o subjektech Rady sociálních organizací a projektech, které vyvíjejí, jakož i o jejich významné roli při prosazování místních potravinových politik.
- **[Novinový článek]** Fresh, free and beautiful': the rise of urban gardening. <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/07/fresh-free-and-beautiful-the-rise-of-urban-gardening>
Tento článek pojednává o tom, jak projekt městských farem v Dallasu a společná zahrada v Connecticutu pomáhají svým komunitám regenerovat nevyužité prostory a rozvíjet projekty pěstování potravin ve městech.
- **[Video v katalánštině (subs in EN and ES)]** Espigoladors: second chances for ugly fruits and vegetables and amazing people: <https://www.youtube.com/watch?v=Z7MRncIDIAk>
Toto video stručně představuje projekt Espigoladors se sídlem v Katalánsku (Španělsko), který sbírá ovoce a zeleninu vyřazenou z estetických důvodů, kvůli nadprodukcí nebo přebytku na trhu, redistribuuje je sociálním organizacím a část z nich zpracovává na produkty jako džemy, krémy a omáčky. Do celého procesu zapojuje také osoby ohrožené sociálním vyloučením a podporuje osvětu, výzkum a workshopy s cílem podpořit spravedlivější a udržitelnější potravinový systém.
- **[Video]** Interview with Food Coop's director, Thomas Boothe, MARES Madrid: <https://www.youtube.com/watch?v=jWcnggRzxjw&t=1s>
V tomto krátkém rozhovoru Thomas Boothe, ředitel Food Coop, vysvětluje, jak ho model Park Slope v New Yorku inspiroval k založení La Louve v Paříži, družstevního supermarketu, kde členové pracují několik hodin výměnou za přístup k vysoce kvalitním potravinám za nižší ceny. Zdůrazňuje klíčové podmínky úspěchu – dosažení dostatečného rozsahu, poučení se z minulých neúspěchů a zachování otevřenosti a inkluzivity projektu –, aby se iniciativa stala kolektivním zdrojem pro sousedství.
- **[Factsheets vícejazyčný]** Urban Gardens Fact Sheets <https://www.urbanallotments.eu/fact-sheets.html>
Soubor 14 informačních listů o městských zahradách s přehlednými a snadno použitelnými informacemi o tom, jak řešit relevantní výzvy městského zahradničení ve městech, osvědčených postupech a užitečných odkazech na webové stránky a literaturu. Jsou výsledkem studie o městských

zahrádkářských koloniích a jejich významu pro udržitelný rozvoj měst v celoevropském mezivládním rámci COST (Evropská spolupráce v oblasti vědy a technologie).

Akademické texty pro hlubší porozumění

- **[Akademický článek]** Campbell BM, Beare DJ, Bennet EM, Hall-Spencer JM, Ingram JSI, Jaramillo F, Ortiz R, Ramakutty N, Sayer JA, Shindell D., “Agriculture production as a major driver of the Earth system exceeding planetary boundaries”, *Ecology and Society* 22(4):8, 2017, <https://cgspace.cgiar.org/items/be4b7df4-5c31-46d5-9c19-e76ae6dad1b8>
Tento text zdůrazňuje, jak průmyslové zemědělství patří mezi hlavní síly, které posouvají Zemi za planetární hranice a ovlivňují klíčové ekologické funkce. Je velmi důležité, aby studentstvo pochopilo naléhavost transformace městských potravinových systémů ekologickým a post-růstovým způsobem.
- **[Zpravodajský článek]** Ambikapathi, R., Schneider, K.R., Davis, B. et al, “Global food systems transitions have enabled affordable diets but had less favourable outcomes for nutrition, environmental health, inclusion and equity”, *Nature Food*, 3, 764–779, 2022, <https://www.nature.com/articles/s43016-022-00588-7>
Tato studie hodnotí, jak přechod k cenově dostupnější stravě v globálním měřítku měl negativní vedlejší účinky z hlediska výživového zdraví, spravedlnosti a ekologických dopadů. Nabízí užitečný komparativní přístup k diskusi o limitech a rozporech globalizovaného potravinového systému z kritického pohledu aplikovatelného na městské kontexty.
- **[Report]** IPES-Food, 2023. Who’s Tipping the Scales? The growing influence of corporations on the governance of food systems, and how to counter it <https://ipes-food.org/report/whos-tipping-the-scales/> (also in Spanish and French)
Tato zpráva odhaluje rostoucí vliv velkých korporací na správu potravinových systémů a navrhuje mechanismy pro demokratizaci rozhodování. Poskytuje klíčové politické nástroje k zamyšlení nad rolí měst a místních aktérů v boji proti koncentraci moci a při přechodu k spravedlivějším systémům.
- **[Publikace ve španělštině]** FUHEM, El presente y el futuro de la seguridad alimentaria en el contexto de la multicrisis, 2024, <https://www.fuhem.es/2024/06/24/el-presente-y-el-futuro-de-la-seguridad-alimentaria-en-el-contexto-de-la-multicrisis/>
Tato zpráva varuje, že potravinová bezpečnost je stále více ohrožována mnohonásobnou krizí charakterizovanou změnou klimatu, zhoršováním životního prostředí, závislostí na globálních dodavatelských řetězcích a ekonomickou a geopolitickou nestabilitou. V reakci na to navrhuje přechod k

agroekologickým systémům, relokizaci výroby a posílení veřejných politik, které integrují udržitelnost, sociální spravedlnost a potravinovou suverenitu.

- **[Report]** Report of the Special Rapporteur on the human rights to safe drinking water and sanitation, Pedro Arrojo Agudo. “The water/food nexus: a human rights perspective”.
<https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a79190-report-special-rapporteur-human-rights-safe-drinking-water-and> (Available in different official languages)

Zpráva pojímá souvislost mezi vodou a potravinami nejen z ekologického nebo ekonomického hlediska, ale především z hlediska lidských práv, přičemž zdůrazňuje, že přístup k nezávadné vodě je nezbytný pro zajištění potravin, výživy a zdraví. Vyzývá státy, aby přijaly integrované politiky, které chrání vodní zdroje, regulují využívání vody v zemědělství a zajistí, aby marginalizované komunity nebyly zbaveny svých práv na vodu nebo potraviny.

- **[Článek]** Antonio Roman-Alcalá, “Looking to food sovereignty movements for post-growth theory”. Ephemera journal, 2017,
<https://ephemerajournal.org/sites/default/files/2022-01/17-1romanalcala.pdf>

Tento článek analyzuje „potravinovou suverenitu“ a hnutí, která se za ni zasazují na místní, národní a nadnárodní úrovni a na pomezí trhů, vlád a občanské společnosti. Cílem je osvětlit potenciální aspekty režimů řízení post-růstových socioekologických systémů.

- **[Video ve španělštině]** Sobrevivir al Descalabro, Entrevista a Marta Rivera Farre (Soberanía Alimentaria y modelos agroecológicos alternativos): Marta Rivera Ferre | Sobrevivir al Descalabro

V tomto videu Marta Rivera Farre hovoří o vztahu mezi změnou klimatu a potravinovou bezpečností a suverenitou. Zabývá se také tématy, jako jsou znalosti rolnictva, role žen, agroekologie a místní potravinová politika.

- **[Podcast ve španělštině]** Alimentta Think Tank, CÓMO COMEMOS: ALIMENTOS KMÉTRICOS: T2 E8: Alimentos kilométricos | Alimentta, think tank para la transición alimentaria

V tomto podcastu najdeme úvahy odborníků o dopadech potravinových řetězců a jejich souvislostech se změnou klimatu, stejně jako zkušenosti jednoho zemědělce, který se podělil o své zkušenosti s budováním iniciativ zaměřených na prevenci těchto dopadů na životní prostředí.

- **[Podcast ve španělštině]** Alimentta Think Tank, Cómo contribuir a la adaptación al cambio climático con nuestra alimentación: T4 E4: Cómo contribuir a la adaptación al cambio climático con nuestra alimentación | Alimentta, think tank para la transición alimentaria

Víme, že potravinový systém, od výroby po spotřebu, má významný dopad na emise skleníkových plynů. Přejít na nové potravinové modely by však mohl

proměnit výrobu potravin z problému na řešení pro zmírnění dopadů klimatických změn. Tato epizoda zdůrazňuje, jak agroekologie drží klíč k přechodu na udržitelnou výrobu potravin, která je odolná vůči klimatickým změnám, ale také zmírňuje globální oteplování.

- **[Video ve španělštině]** El impacto de los pesticidas en nuestra salud. Entrevista a Nicolás Olea, 2023, FUHEM: El impacto de los pesticidas en nuestra salud. Entrevista a Nicolás Olea – FUHEM
Cílem tohoto rozhovoru je analyzovat a zamyslet se nad negativními účinky pesticidů a dalších toxických látek na zdraví lidí a životní prostředí v důsledku jejich přítomnosti v potravinách.
- **[Článek ve španělštině]** Kattya Cascante, “El sistema agroalimentario industrial global es parte del problema”, Papeles de relaciones ecosociales y cambio global, n° 161, 2023, pp. 67-78.
https://www.fuhem.es/papeles_articulo/el-sistema-agroalimentario-industrial-global-es-parte-del-problema/

Další zdroje v češtině

- **[Video]** [Snění o potravinovém systému budoucnosti Lucie Sovová](#)
Lucie Sovová pracuje jako odborná asistentka na katedře sociologie venkova na Wageningen University v Nizozemí. Zajímá se o ekonomické alternativy v teorii a praxi, zejména v souvislosti s jídlem a zemědělstvím. Zkoumá a učí témata jako městské zemědělství, samozásobitelství a sdílení potravin. Ve videu otevírá téma věnované i snění o vizích a budoucnosti českého potravinového hnutí.
- **[Článek]** [Agroekologie: farmář ve středu rozhodovacích procesů \(Sedmá generace\)](#)
Ztráta biodiverzity, uhlíkové emise, dopady na zdraví i neférová ekonomika jsou jen některé z negativních projevů intenzivních zemědělských praktik. Klíčovou roli v proměně zemědělské krajiny trpící erozí a suchem a v přechodu k udržitelnějšímu a spravedlivějšímu systému produkce a distribuce potravin by podle Evropské komise a Organizace pro výživu a zemědělství Spojených národů (FAO) měla sehrát agroekologie. S tímto pojmem se u nás setkáme jen zřídka, přestože se jako studijní obor vyučuje na několika tuzemských univerzitách. Co tedy znamená, jaká východiska přináší a čím může současné zemědělské postupy obohatit?

5. Městská mobilita

Základní zdroje

- Szabo, J., Smith, T., Leuser, L., Drut, M. (2022). ***Degrowth & Strategy: Chapter 15 - Mobility and Transport.***
https://www.researchgate.net/publication/362279101_Degrowth_Strategy_Chapter_15_-_Mobility_and_Transport
Kapitola v knize: diskuze o strategiích pro přeměnu současného neudržitelného dopravního systému. Na příkladech ukazuje, jak lze dominantní systém rozebrat a na základě stávajících postupů vyvinout alternativní systémy.
- Podcast: epizoda „She drives mobility“
<https://katja-diehl.de/how-to-degrowth-the-transport-sector-and-regain-liveable-cities-and-regions/>
Která diskutuje čtyři přístupy k nerůstu v dopravě: zkrocení, rozložení, odpor a únik (34 min).
- Cattaneo, C. et al. (2022). ***A degrowth approach to urban mobility options.*** *Local Environment*, 27(4), 459–486.
<https://doi.org/10.1080/13549839.2022.2025769>
Akademický článek: aplikuje paradigma nerůstu na městskou mobilitu a odvozuje principy pro spravedlivou a udržitelnou mobilitu, včetně institucionálních, energetických, infrastrukturních a sociálních dimenzí.

Rozšířená četba

- Avramović T., Momčilović P. (2025). ***A story from the future: How we created a sustainable and low-carbon transportation system without using lithium.***
https://ipe.hr/wp-content/uploads/2025/03/POSTGROWTH-FUTURE-S_web.pdf
Kapitola knihy představuje transformační cestu městské mobility v Srbsku založenou na aktivitě občanů a silných investicích do veřejné infrastruktury.
- Kuhnhen K., Pinnow A., Schmelzer M., Treu N. (2024). ***Future for all: A vision for 2048 – Chapter 12 – Mobility and Transport.***
https://mayflybooks.org/wp-content/uploads/2024/08/Future_for_all_Final.pdf
Kapitola knihy představuje vizi budoucnosti, v níž namísto kultury zrychlování a infrastruktury podporující rychlou individuální dopravu vznikl svět krátkých vzdáleností založený na ekologických dopravních prostředcích dostupných pro všechny.
- Pulido-Sánchez D., Capellán-Pérez I., de Castro C., Frechoso F. (2022). ***Material and energy requirements of transport electrification.***

<https://pubs.rsc.org/en/content/articlehtml/2022/ee/d2ee00802e>

Akademický článek představuje dynamický modelovací rámec, který zkoumá různé strategie dekarbonizace a nabízí scénář nerůstu pro dopravu, jenž snižuje spotřebu materiálů a energie.

Další zdroje v češtině

- [Publikace] [SBORNÍK UDRŽITELNÉ MOBILITY: dopravní plánování v souvislostech](#)
Vícerozměrná publikace zaměřená na popis problémů i možnosti řešení v oblasti udržitelné dopravy pro kontext Česka.
- [Článek] [Patnáctiminutové město v rukou konspirátorů: Proč je jeho myšlenka tak kontroverzní?](#)
Proč se koncept měst, kde máte vše potřebné na dosah do 15 minut, stal jádrem vyhocených debat, kontroverzí i konspiračních teorií?
- [Článek] [Áron Tkadleček: Každý kilometr nově postavené dálnice nám dláždí cestu do klimatického pekla](#)
Doprava má čím dál horší environmentální dopady. Jaké se nabízejí politiky pro udržitelnost v dopravě? Kritický text vůči automobilové kultuře a jejím dopadům.
- [Článek] [Autobusový ‚teror‘, závislost na rodičích a techno. Čtvrtinu Čechů ohrožuje dopravní chudoba](#)
Víc než desetina Čechů se často nebo skoro nikdy nedokáže dopravit za základními službami a činnostmi tak, jak potřebuje. Aspoň občas má potíže s cestami do školy, do práce či k lékaři víc než čtvrtina Čechů. Vyplývá to z nového výzkumu, který exkluzivně zveřejňujeme ve spolupráci s Institutem 2050. Mezi nejohroženější patří nízkopříjmoví lidé z odlehlých obcí do 5000 obyvatel. Možná překvapivě jde hlavně o lidi mladší nebo ve středním věku.

6. Demokratické technologie

Základní zdroje

- [KRÁTKÉ ČTENÍ] **Digital Commons, Democratic Practices**
Stručné vysvětlení (5 stran) představující základní principy digitálních společných statků a veřejné digitální infrastruktury.
[Přečtěte si zde \(PDF\)](#)
- [KRÁTKÉ ČTENÍ] **Digitale Gemeenschapsgoederen, Democratische Praktijk**
Nizozemská verze téhož textu organizace Commons Network.
[Přečtěte si zde \(PDF\)](#)

- **[KNIHA] Digitalización Democrática – Soberanía digital para las personas** (Simona Levi)
Reflexe o digitální suverenitě, demokracii a občanské kontrole nad digitální infrastrukturou.
[Přečtěte si zde](#)
- **[ČLÁNEK] Jon Barnes a několik příkladů demokratizace demokracie**
Článek v češtině o příkladech demokratizace demokracie a kolektivního řízení.
[Přečtěte si zde](#)

Rozšířená četba

- **[White Paper] Roadmap Towards a Sovereign and Resilient Digital Ecosystem**
Strany 3–17.
[Přečtěte si zde \(PDF\)](#)
Nizozemská verze: [Routekaart op naar een soeverein en weerbaar digitaal ecosysteem](#)
- **Dulong de Rosnay, Mélanie & Stalder, Felix (2020).** „Digital commons.“
Internet Policy Review.
- **[Krátké čtení] Digital Commons, the Basics**
[Přečtěte si zde \(PDF\)](#)
- **[Krátké čtení] Digital Commons, Collective Ownership**
[Přečtěte si zde \(PDF\)](#)
- **[Krátké čtení] Digital Commons, Collaborative Culture**
[Přečtěte si zde \(PDF\)](#)
- **[Krátké čtení] Digital Commons, Diverse and Resilient**
[Přečtěte si zde \(PDF\)](#)
- **[Krátké čtení] Digital Commons, Caring Practices**
[Přečtěte si zde \(PDF\)](#)
- **[Článek] Vasilis Kostakis, Kostas Latoufis, Minas Liarokapis, Michel Bauwens,** *The convergence of digital commons with local manufacturing from a degrowth perspective: Two illustrative cases, Journal of Cleaner Production,* 197(2), 2018.
[Přečtěte si zde](#)
- **[Blog] Digital Transition in a Postgrowth World**
[Přečtěte si zde](#)
- **[Podcast] Tech Won't Save Us**
[Poslechněte si zde](#)

- **[Článek]** Učebnice digitální demokracie od Nesta Foundation
[Přečtěte si zde](#)